

Катерина Олександрівна КОПЧИНСЬКА

аспірантка кафедри податків та оподаткування,
Національний університет Державної податкової служби України

**ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ДИВІДЕНДІВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА
ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ**

Копчинська, К. О. Особливості оподаткування дивідендів та їх вплив на інвестиційний потенціал України [Текст] / Катерина Олександрівна Копчинська // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : С.І.Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2013. – Том 14. – №1. – С. 275-281. – ISSN 1993-0259.

Анотація

У статті розкрито особливості оподаткування дивідендів в Україні, визначено їх вплив на переміщення капіталу за межі держави. Наведено динаміку показників капітального інвестування та прямого іноземного інвестування у вітчизняну економіку. Виявлено найбільші країни-інвестори: Кіпр, Німеччину, Нідерланди та Російську Федерацію. Зроблено оцінку інвестиційного потенціалу країни за рахунок запровадження у Податковому кодексі пільгового оподаткування реінвестованого прибутку підприємств та звільнення від оподаткування доходів юридичних осіб, отриманих у вигляді дивідендів від резидентів. Виявлено темпи зростання та зменшення обсягів інвестування. Проаналізовано чинне податкове законодавство щодо прибуткового оподаткування та розрахунку об'єкта оподаткування з податку на прибуток. Виявлено недоліки, які можуть призвести до недоотримання податкових надходжень у дохід держави, що спричинить невиконання її завдань. Запропоновано шляхи підвищення інвестиційної привабливості країни за рахунок удосконалення адміністрування податку на дивіденди.

Ключові слова: податок на прибуток підприємств; податкові надходження; оподаткування дивідендів; інвестиційний потенціал країни.

Екатерина Александровна КОПЧИНСКАЯ

**ОСОБЕННОСТИ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ДИВИДЕНДОВ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА
ИНВЕСТИЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ УКРАИНЫ**

Аннотация

В статье раскрываются особенности налогообложения дивидендов в Украине, определено их влияние на перемещение капитала за пределы государства. Приводится динамика показателей капитального инвестирования и прямого иностранного инвестирования в экономику Украины. Названы крупнейшие страны-инвесторы: Кипр, Германия, Нидерланды, Российская Федерация. Сделана оценка инвестиционного потенциала страны за счет использования в Налоговом кодексе льготного налогообложения реинвестированного дохода предприятий и освобождения от налогообложения доходов юридических лиц, полученных в виде дивидендов от резидентов. Исследованы темпы роста и уменьшения объема инвестирования. Проанализировано действующее налоговое законодательство в разрезе доходного налогообложения и расчета объекта налогообложения с подоходного налога. Выявлены недостатки, которые могут привести к недополучению налоговых поступлений в доход государства, что повлечет неисполнение его задач. Предложены пути повышения инвестиционной привлекательности последнего за счет усовершенствования администрирования налога на дивиденды.

Ключевые слова: налог, прибыль предприятий; налоговые поступления; дивиденд; инвестиции.

PECULIARITIES OF TAXATION OF DIVIDENDS AND INVESTMENT POTENTIAL IMPACT OF UKRAINE

Abstract

The article describes the features of the taxation of dividends in Ukraine. There has been determined their impact on the movement of capital out of the state. There has been shown the dynamics of capital investment and foreign direct investment in Ukraine. There have been identified such major investor countries as Cyprus, Germany, the Netherlands and the Russian Federation. The estimation of the investment potential of the country through the introduction of the Tax Code of the preferential taxation of reinvested profits and income tax exemption for entities received dividends from resident is carried out. The growth and a decrease in investment are considered in the article. Existing tax laws according to income tax and calculation of the object of taxable income tax are analysed. The deficiencies that can lead to a loss of tax revenue in state revenue that can lead to the failure of state tasks are identified. The ways to improve investment climate by improving the administration of withholding tax are offered.

Keywords: tax; profit of enterprise; tax revenue; dividends; investments.

JEL classification: E62, H21, H24, H25, O23

У сучасних умовах ринкового ведення господарювання одним із основних показників розвитку економіки будь-якої країни є темпи приросту інвестицій в основний капітал. Останніми роками в Україні цей показник мав тенденцію до різкого скорочення з 18,8% у 2011 році до 8,5 % у 2012 році та за січень-червень 2013 дійшов до від'ємного значення 14,6%. [1]. Така висока його волатильність викликає стурбованість у фахівців і, з одного боку, свідчить про непослідовність державної політики, що проводиться в інвестиційній сфері, а з іншого – слугує своєрідним індикатором довіри інвесторів до урядових інститутів [2, с. 94].

Податкова реформа в Україні продовжує набирати обертів, постійно вдосконалюється законодавство щодо адміністрування податків, зборів та платежів. Не обійшлося і без змін у прибутковому прямому оподаткуванні. Це необхідно для того, щоб платежі, які здійснюють юридичні особи, були планомірними та задовольняли потреби держави у фінансових ресурсах у майбутньому. Але деякі зміни в оподаткуванні прибутку підприємств потребують доопрацювання.

Дослідженню проблем оподаткування прибутку підприємств присвятили свої роботи такі економісти: Дж. Бьюкенен, Дж. Кейнс, А. Лаффер, В. Петті, А. Пігу, Д. Рікардо, П. Самуельсон, А. Сміт та інші. Серед вітчизняних вчених слід назвати розробки В. В. Бабіча, Л. Д. Буряка, Ю. Б. Іванова, А. І. Крисоватого [3], А. М. Поддєрьогина, С. В. Юшко, Ф. О. Ярошенко та інших.

Попри наявність значної кількості

фундаментальних та прикладних наукових розробок у галузі прибуткового оподаткування проблема удосконалення оподаткування дивідендів потребує подальшого розв'язання та обґрунтування в сучасних умовах розвитку економіки країни.

Податок на прибуток підприємств є основним бюджетотвірним податком та важливим інструментом державного регулювання економіки України. Для того, щоб відрахування з цього податку були достатніми, необхідне виконання декількох аспектів, таких, як: постійний розвиток діяльності підприємств, оптимальні ставки оподаткування, сприятлива економічна ситуація в країні для іноземних та вітчизняних інвесторів.

Податок на прибуток виступає регулятором між державою та юридичним особами, а саме: при вилученні частки доходу створює сприятливі умови для ефективного використання капіталу. Головною перевагою прибуткового оподаткування є пряма залежність між розміром податків та отриманим прибутком.

Податок на прибуток підприємств сплачують юридичні особи різних форм власності та форми організації ведення бізнесу: приватна, з обмеженою відповідальністю, повною відповідальністю, серед яких найпоширеніші дві перші. Тому важливим моментом є питання розподілу прибутку, а саме – вплив на прийняття рішення щодо його нагромадження чи споживання, у тому числі й виплату дивідендів.

Дивіденди можуть виплачуватися декілька разів на рік, а можуть не виплачуватися взагалі. Виплата дивідендів зменшує капіталізацію та потребує заощаджень, недопущених до

реінвестування або вилучених з нього [4].

У разі прийняття рішення щодо виплати дивідендів емітент корпоративних прав, на які нараховуються дивіденди, проводить зазначені виплати власнику таких корпоративних прав незалежно від того, чи є у нього за результатами звітного року оподаткований прибуток.

Емітент корпоративних прав, який приймає рішення про виплату дивідендів своїм акціонерам (власникам), нараховує та вносить до бюджету авансовий внесок із податку у розмірі ставки податку на прибуток (у 2013 році вона складає 19%), нараховану на суму дивідендів, що фактично виплачуються, без зменшення такої виплати на суму такого податку. Зазначений авансовий внесок вноситься до бюджету до (або) одночасно з виплатою дивідендів. У разі, якщо сума авансового внеску, попередньо сплаченого протягом звітного періоду, перевищує суму податкових зобов'язань підприємства – емітента корпоративних прав за податком на прибуток такого звітного періоду, сума такого перевищення переноситься у зменшення податкових зобов'язань наступного податкового періоду, а при отриманні від'ємного значення об'єкта оподаткування такого наступного періоду – на зменшення податкових

зобов'язань майбутніх податкових періодів [6].

Юридичні особи – резиденти, які отримують дивіденди, не вносять їх суму до складу доходу (крім постійних представництв). Якщо дивіденди отримуються платником податку на прибуток підприємств – резидентів із джерелом їх виплати від нерезидента, то платник податку вносить суму отриманих дивідендів до складу доходу за наслідками податкового періоду, на який припадає отримання таких дивідендів. Дивіденди, нараховані фізичній особі емітентом корпоративних прав – резидентом, що є юридичною особою, оподатковуються за ставкою 5%.

Авансовий внесок із податку, сплаченого у зв'язку з нарахуванням та сплатою дивідендів, є невід'ємною частиною податку на прибуток та не може розцінюватися як податок, який справляється при репатріації дивідендів відповідно до податкового законодавства та чинних міжнародних договорів України [6].

В Україні спостерігається незначна кількість підприємств, які отримують прибуток і при цьому сплачують дивіденди. Деякі юридичні особи, у яких залишився нерозподілений прибуток інвестують у капітальні інвестиції (таблиця 1).

Таблиця 1. Динаміка капітальних інвестицій в економіку України [1]

Період	Загальний обсяг капітальних інвестицій, млн. грн	Темпи приросту, у % до відповідного періоду попереднього року
2011		
Січень – березень	34479,60	114,1
Січень – червень	80431,30	112,7
Січень – вересень	143113,50	116,1
Січень – грудень	230001,20	118,8
2012		
Січень – березень	48123,00	122,4
Січень – червень	112221,30	129,8
Січень – вересень	177459,80	117,4
Січень – грудень	263727,70	108,5
2013		
Січень – березень	51943,50	103
Січень – червень	103333,30	85,4

Динаміка капітальних інвестицій в Україні за останній рік демонструє тенденцію до зменшення.

У першому та другому кварталах 2012 року спостерігається збільшення капітального інвестування. Але, якщо порівняти аналогічні періоди 2011 року та 2013 року, то цей показник зменшується. Найбільший внесок у формування капітальних інвестицій насамперед роблять підприємства та банки. У 2013 році капітальні інвестиції за рахунок власних коштів підприємств становили – 64916,3 млн. грн. або 62,8 відсотки від загальної суми капітальних інвестицій, кредитів банків та інших позичок – 19048,6 млн. грн. або 18,4 відсотки від загальної суми капітальних

інвестицій [1]. Для збереження конкурентоспроможності підприємств України необхідно залучати суб'єктів інших країн, які проводять інвестиційну діяльність на території країни [7].

Приріст прямих іноземних інвестицій за січень-червень 2013 року склав 224,0 млн. дол. США, торік – 2368,8 млн. дол. США. Найбільші країни-інвестори: Кіпр – 17928,5 млн. дол. США, або 32,4%, Німеччина – 6165,3 млн. дол. США, або 11,1%, Нідерланди – 5376,1 млн. дол. США, або 9,7%, Російська Федерація – 3822,7 млн. дол. США, або 6,9% [1].

% до відповідного періоду попереднього року

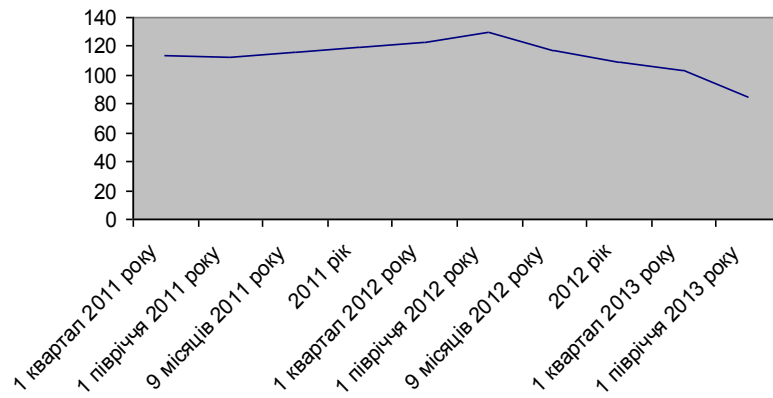

Рис. 1. Динаміка капітальних інвестицій [1]

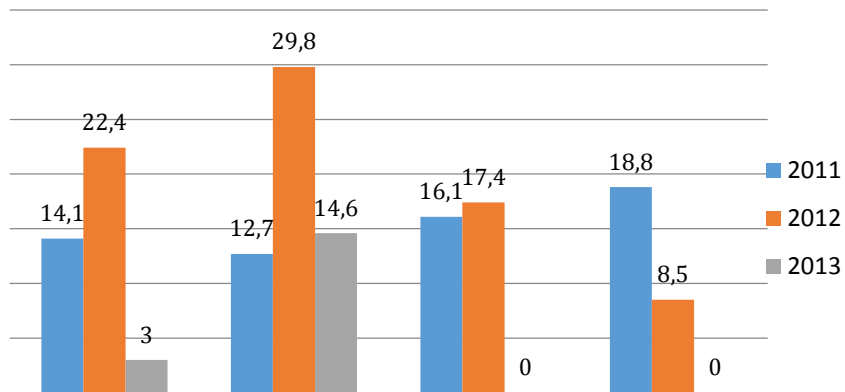

Рис. 2. Приріст капітальних інвестицій до відповідного періоду попереднього року

Важливим елементом у структурі капітальних інвестицій є джерела їх фінансування (рис. 3).

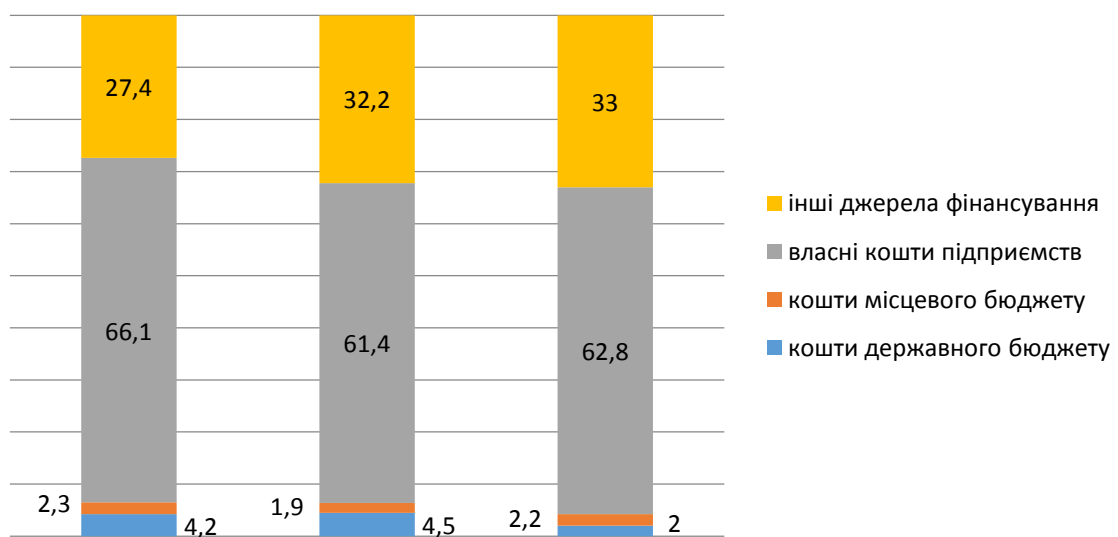

Рис. 3. Структура капітальних інвестицій за джерелами фінансування

Таблиця 2. Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну за 2005-2012 рр.

Період	Обсяг прямих іноземних інвестицій, млн. дол. США	Темпи приросту, у % до відповідного періоду попереднього року
2005	7843,1	348,2
2006	4717,3	60,1
2007	7935,4	108,2
2008	6073,7	76,5
2009	4436,6	73,0
2010	4753,0	107,1
2011	5527,9	116,3
2012	4128,5	74,7
січень-червень 2013	224,0	9,5

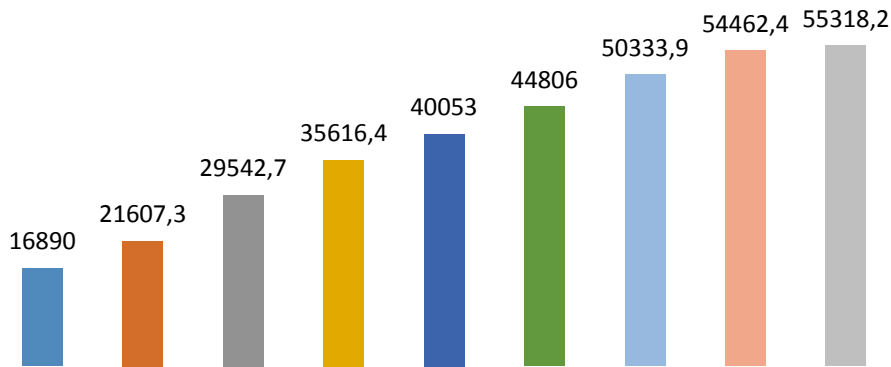

Рис. 4. Обсяги інвестицій наростаючим обсягом з початку оподаткування, млн. дол.

За період з січня по серпень 2013 року обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну зменшився на 41,4% до \$2,513 млрд. проти \$4,283 млрд. за відповідний період минулого року [9].

Обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну в серпні поточного року впав на 73,1% – до \$320 млн. проти \$866 млн. у серпні 2012 року. Майже весь обсяг надходжень був спрямований у реальний сектор [1; 9].

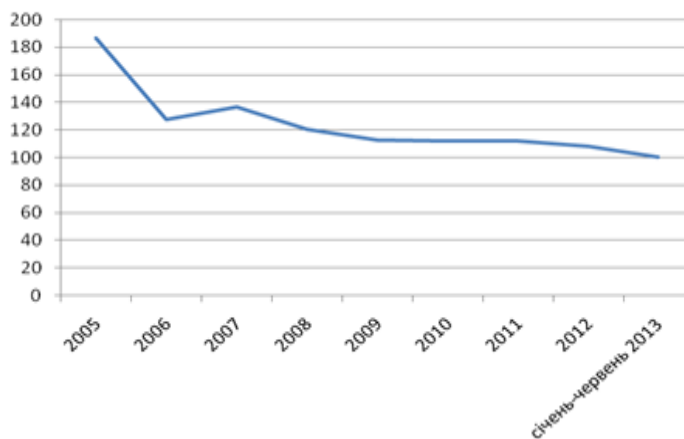

Рис. 5. Темп зростання обсягів інвестицій у % до початку року

Зменшення інвестування у вітчизняну економіку іноземного капіталу, скоротить доходи юридичних осіб, а як наслідок, – і податкові надходження з одного із важливих податків для держави – податку на прибуток підприємств [8].

Така динаміка може й далі погіршуватися у зв'язку із внесенням змін до адміністрування податку на прибуток, а саме: платники податку на прибуток (крім новостворених, виробників сільськогосподарської продукції, неприбуткових установ (організацій) та платників податків, у яких доходи, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування, за останній річний звітний податковий період не перевищують 10 мільйонів гривень) щомісяця сплачують авансовий внесок з податку на прибуток у порядку і в строки, які встановлені для місячного податкового періоду, у розмірі не менше 1/12 нарахованої до сплати суми податку за попередній звітний (податковий) рік без подання податкової декларації.

За результатами фінансово-господарської діяльності 2013 року юридичні особи повинні надати податкову декларацію за річний період, у якій на суму сплачених авансових внесків з податку на прибуток при виплаті дивідендів (у тому числі за наслідками попередніх звітних

(податкових) періодів) зменшується сума авансових внесків з податку на прибуток.

Якщо сума авансових внесків з податку на прибуток, сплачена при виплаті дивідендів, перевищує суму авансових внесків з податку на прибуток, сума перевищення зараховується у зменшення авансових внесків, у наступних звітних місяцях до повного її погашення.

Це може привести до зацікавленості юридичних осіб у виплаті у повному обсязі дивідендів іноземним інвесторам, таким, як Кіпр, Німеччина, Російська Федерація, де ставки податку на прибуток складають 10%, 15%, 20% відповідно [11]. Цей факт призведе до відтоку капіталу з держави та знизить привабливість України на міжнародному ринку.

Вважаємо, що з метою задоволення фіскальної достатності та забезпечення економічного зростання, необхідно створити умови в країні, щоб податкові надходження постійно збільшуватися. Тому визначати авансові внески на наступний податковий (календарний) рік з податку на прибуток підприємств доцільно без зменшення на суму авансових виплат, які юридичні особи здійснювали протягом року, у тому числі й на суму авансових внесків при виплаті дивідендів.

Список літератури

1. *Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.*
2. *Коляда, Т. А. Влияние налогообложения пассивных доходов физических лиц на инвестиционный климат в стране [Текст] / Т. А. Коляда, И. Е. Чуркина // Бизнес Информ. – 2007. – № 12 (2). – С. 94-96.*
3. *Крисоватий, А. І. Теоретико-організаційні домінанти та практика реалізації податкової політики в Україні [Текст]: монографія / А. І. Крисоватий. – Тернопіль: Карт-бланш, 2005. – 371 с.*
4. *Дамодаран, А. Инвестиционная оценка. Инструменты и методы оценки любых активов [Текст] / Асват Дамодаран. — М. : Альпина Паблицер, 2011. — 1324 с.*
5. *Боди, З. Принципы инвестиций [Текст] / Зви Боди, Алекс Кейн, Алан Маркус. — М. : Вильямс, 2004. — С. 984.*
6. *Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2756-VI // [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України // Законодавство України – Режим доступу до закону: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.*
7. *Петров, В. С. Теория и практика инвестиционного анализа фондовых активов. Информанализ [Текст] / В. С. Петров. — М: Маркет ДС, 2008. — С. 480.*
8. *Фомичева, Л. П. Дивиденды: налоги при получении и выплата [Текст] / Л. П. Фомичева. – М. : Вершина, 2008. – С. 120.*
9. *Офіційний сайт Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.gov.ua>.*
10. *Офіційний сайт Міністерства доходів і зборів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minrd.gov.ua>.*
11. *Paying Taxes 2013 The global picture. – World Bank Group and PricewaterhouseCoopers: 2011. – November 21. – 165 p.*

References

1. *Official website of the State Statistics Committee of Ukraine. (2013). Retrieved September 15, 2013, from : <http://www.ukrstat.gov.ua>.*
2. *Koliada, T. A., Churkina, I. E. (2007). The impact of taxation of passive income of individuals on the investment climate in the country [Vliianie nalogooblozheniia dokhodov fizicheskikh lits na investitsionnyy klimat v strane]. Business Inform, 12 (2), 94-96.*

-
3. Krysovatiy, A. I. (2005). *Theoretical and organizational dominance and practice of tax policy in Ukraine*[Teoretiko-organizatsiyni dominanty ta praktyka realizatsii podatkovoi polityki v Ukraini]. Ternopil: Kart-blansh.
 4. Damoradan, A. (2011). *Investment Valuation: Tools and Techniques for Determining the Value of Any Asset* [Investitsionnaya otsenka. Instrumenty I metody otsenki lubyh aktyvov]. Moscow: Alpina Pablisher.
 5. Bodi, Z., Keyn, A., Markus, A. *Essentials of Investments*. [Principy investitsiy]. Moscow: Viliams.
 6. *Tax Code of Ukraine (2010)*. Retrieved September 15, 2013, from : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.
 7. Petrov, V. S. (2008). *The theory and practice of investment analysis, stock assets. Information analysis*. [Teoriia i praktika investitsionnogo analiza fondovyh aktivov. Informanaliz]. Moscow:Market
 8. Fomicheva, L. P. (2008). *Dividends: taxes upon receipt and payment* [Dividendy: nalogi pri poluchenii i viplati]. Moscow:Vershina.
 9. *The official website of the Ministry of Finance of Ukraine*. Retrieved September 15, 2013, from : <http://minfin.gov.ua>.
 10. *The official website of the Ministry of income and charges*. Retrieved September 15, 2013, from : <http://www.minrd.gov.ua>.
 11. *Paying Taxes 2013. The global picture*. – World Bank Group and PricewaterhouseCoopers (2011).

Стаття надійшла до редакції 25.10.2013 р.